

"Türk meşhurları ansiklopedisi,, nin neşri münasebetile

Memleketimizde son senelerde çıkarılan ve her halde büyük bir ihtiyaca cevap veren Ansiklopedilere son aylarda Türk Meşhurları Ansiklopedisi de katıldı. Geniş bir okuyucu kitlesine hitabettiğini gördüğümüz ve Türk İrfanına büyük bir derecede hizmetlerini unuttuğumuz bu teşebbüsün de diğer arkadaşları gibi muvaffak olmasını temenni ederken bir iki nokta üzerinde durmak ve görülen bazı yanlışları işaret etmek istiyoruz. Tâ ki eser götükçe mükemmelleşsin ve acele ile yapıldığını sandığımız hataların, daha büyük bir dikkat ve titizlik göstermekle, önüne geçilebilsin.

Evvelâ şunu kaydedelim ki, eski ve yeni Türk meşhurlarını bir arada göstermek bakımından, bu Ansiklopedi takdire değer bir teşebbüstür ve muhakkak ki faydalıdır. Ansiklopediye dercedilen ve edilmiş, gerek tarihi gerek muasır şahsiyetler üzerinde veya bunlara ait verilen malûmatın azlığı ve çokluğu hakkında münakaşa ve tenkidler yapılabilsede, nihayet bunu, sayın müteşebbisnin şahsî takdir ve imkânlarına bırakabilir ve bu şekilde de kendimizi tatmin edilmiş sayabiliriz. Ancak verilen malûmat ve yürütülen hükümlerde sık sık yanlışlara tesadüf edildiği ve daha evvel bu yolda yapılmış ciddi neşriyattan lâykıyla faydalanılmadığı, bilâkis birçok dikkatsizlik ve sathilikler yapıldığı görüldüğü içindir ki bunlara temas etmek zaruretini duyduk. Bu yanlışlardan dikkatimizi çeken birkaç misal kaydetmeyi, başka mülahazaları göz önüne almasak bile, kendimizi daha dikkatli ve ciddi neşriyat yapmaya alıştırmak mecburiyetinde bulunduğumuzu belirtmek bakımından, lüzumlu bulduk. Bizi bu yolda tenkide sevkeden sebeplerin iyi anlaşılacağından ve hoş görüleceğinden eminiz.

1 — Zembilli Ali efendinin kadılıklarda bulunduğu yazılmıştır. Halbuki o, hiç bir zaman kadılık yapmamış. Yavuz sultan Selim kendisine Rumeli ve Anadolu kazaskerliklerini tevcih etmek istediği vakit Hakemî kullmesini telâffuz etmemek üzere Allahla ahdi olduğunu ileri sürüp bu teklifi kabul etmemiştir.

2 — Çelebizade Asım efendi Hekimbaşı Ömer efendinin damadıdır. Ömer efendi de Şeyhülislâm Ebu İshak İsmail efendinin damadıdır. İsmail efendinin vefatı 1137 de, Asım efendinin ilk kadılığı da 1145 de olduğuna göre Asım efendinin İsmail efendi sayesinde süratle kadılıklarda ilerlediği iddiası yanlıştır. Asım efendi gerek müderrislikte gerek kadılıkta çabuk değil geç terfi etmiş bir zatır. Müderrislikte 25 sene kalırsın, kadılığı esnasında ise 16 senede dört memuriyet vermiştir. Mazuriyet zamanları uzundur. Diğer taraftan Asım efendi bilhâl Rumeli kazaskerliğinde bulunmamıştır. Ancak Rumeli kazaskerliği payesini ihraz etmiştir. Keza Asım efendinin meşbu divanında Arapça şiirler yoktur. Türkçe ve birkaç tane de Farsça şiiri vardır.

3 — Öiritli Aziz efendi Bağdatta değil Belgratta bulunmuştur.

4 — Sakızlı Ali paşa Mehmet Ali paşa değil Ali Haydar paşadır. Şirde Haydar mahlûsı kullanır.

5 — Yavuz sultan Selim Cafer Çelebiye sevgisini belirtmek için Şah İsmail'in esir zevcesini nikâhlanmış demek sathî ve yanlış bir hükümdür. Diğer taraftan Cafer Çelebiyi ithara ederken, denildiği gibi, Tebrizden öteye gitmemek meselesi yoktur. Ancak Karabağda kışlamak ve bilhassa kışın Amasyada çıkan isyanda askeri tahrik etmek meselesi vardır.

6 — Celâlzade Mustafa Çelebi için reisülküttap yani Hariciye Nazırı olmuştu (1525) demek onun zamanına göre doğru değildir Çünkü bu sırada reisülküttap, ancak Divanı hümayun kâtiplerinin reisidir. Bu vazife bir dereceye kadar Nişancı tarafından görülmektedir ki Mustafa Çelebi ancak

Nişancı olduğu zaman bu dereceye çıkmış oluyordu.

Tabakatülmemalik fi derecatülmemalik adlı eserinde, koca Nişancı, zamanının idare usullerile kanunlarından maalesef bahsetmemiş veya fihristini verdiği halde yazmamış, ancak Kanunî devri hâdiselerini anlatmıştır. Diğer eserlerinin adları da eksik ve hatalıdır.

7 — Cevat paşa 1870 de değil 1871 de kurmay yüzbaşı çıkmıştır. Keza Sadareti iki buçuk sene değil üç seneden fazladır.

8 — Cıgalazade Sinan paşasını birinci kaptanderyalığı 1591 dedir. Sadareti Eğri Eğri veya (Erlan denek lâzumdur) seferi esnasında fakat Hagoval meydan muharebesindeki yararlıktan sonradır ve 1595 de değil 1596 dadır.

9 — Şehzade Cem'in isyanı Fatih'in Kanunnamesinde kardeş katliini âmir olan maddeye istinat suretile izah edilemez. Diğer taraftan Sultan Cem Ankarayı muhasara etmişse de hiç bir zaman elde edememiştir. Bu vesile ile ismi geçen İran sairinin ismi Süleyman Savcı değil Selman Savevidir.

Bu saydıklarımız alâkadâr olduğumuz mevzularda gözüme çarpan yanlışlardan bir kısmıdır. Diğer taraftan ehemmiyetli ve karakteristik noktaların zikredilmemesi de büyük bir noksanıdır. Mescidî Bayezit II. maddesinde askerî vukuat basit bir şekilde hülâsa edilmek istenmiş ve Mısır harpleri hakkında «Mısır memlûklarına karşı sürekli muharebeler (?) yapıldı ise de müspet ve kati netice alınmadı» gibi sathî ve umumî bir ifade kullanılmış, buna mukabil, bu devrin ilim ve kültür hüviyeti, manzarası ve şahıslarına tek bir cümle bile tahsis edilmemiştir. Yine, ilk görünüşte teferrûat sayılabilecek, bazı hatalar da ehemmiyetsiz telâkki olunamazlar: Meselâ, bir maddede tesadüf ettiğimiz, «büyükler kitap kopya edermiş», «Eyüp ve Kâğıthane'den yürümek suretile Galata mevlîhanesine gidirmiş», «şikâyetçilerin artmasına sebeb olmuştur» gibi ifadeler, Ansiklopedilere en sıhhatli, katli ve en ehemmiyetli malûmatı dercetmek hususundaki umumî prensipsi aykırı görünmektedir.

Hülâsa, Türk Meşhurları Ansiklopedisini daha iyi ve itimada değer görmek arzu ve temennimizdir. Bütün eserin on iki fasıkûlde ve bir senede tamamlanacağını vadetmekten ziyade yazıların biraz geç ikmal edilse bile, doğru ve özlü olmalarına ehemmiyet vermek daha isabetli olur kanaatindeyim. Zaten eserin, ismine lâyık bir şekilde ortaya çıkabilmesi için aceleye hiç de lüzum yoktur. Bu Ansiklopedide bulunan bazı şahsiyetler hakkında şimdîye kadar İslâm Ansiklopedisinde, bazı noksanları olmasına rağmen, ciddi ve itimada değer etütler çıkmışken bunları hiç nazarı itibara almamak ve âdetâ onlarla tezaada düşmek, memleket gençliğini şiphe ve tereddüde sevk etmek demek olduğu kadar, harekâlem neşriyat yapmak için bütün esaslı araştırmaların ihmal edildiğini göstermek gibi hazin ve acı bir misal de vermiş oluyor.

Türk Meşhurları Ansiklopedisinin gelecek sayılarını bir tekâmül içinde görmek ümidi bizi teselliye sevkeden en hâlisane duygudur.

Tayyib Gökbiğün

Gömlekiş

BİRİNCİ SINIF GÖMLEKÇİ
Tel: 20098 Sıracel

Zayı — 7092 sicil numaralı şoför ehliyetimi kaybettim. Yenisini alacağımından eskisinin hükmü yoktur.

Salih oğlu Halil Yamaner